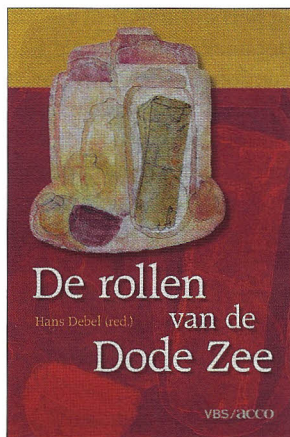

De Dode Zeerollen

Jezus als leider van de Qumran-secte, een Vaticaans complot om gevoelige informatie achter te houden, aan spannende theorieën geen gebrek sinds de vondst van de Dode Zeerollen, eind jaren veertig. Het heeft ook wel behoorlijk lang geduurd voordat de teksten toegankelijk werden voor onder-

zoek. Toch kwam dat vooral door toeval, kleingeestigheid en andere banaliteiten. Dit boek oogt als een vakantiepocket, maar bevat wetenschappelijke referaten, gehouden tijdens de Vliebergh-Sencieleergang in 2010, gewijd aan de Dode Zeerollen. De top van de Vlaamse en Nederlandse Qumrankunde komt erin aan het woord.

In het eerste deel, 'De vondsten uit de woestijn in hun context', gaan Hans Debel, Eibert Tigchelaar, Marc Vervenne en Albert Hogeterp in op de Dode Zeerollen zelf. Wat zijn het voor teksten, hoe oud zijn ze, waar komen ze vandaan? De werkelijkheid blijkt genuanceerder en gewoner dan de meeste mensen denken, maar juist daardoor mateeloos boeiend.

Het tweede deel, 'De Dode Zeerollen en het Oude Testament', bevat bijdragen van Hans Debel & Bénédicte Lemmelijn, Eibert Tigchelaar en Jacques van Ruiten. De rollen werpen licht op de samenstelling van het OT, vooral door de teksten die er niet in terecht zijn gekomen. Maar ook op de tekstontwikkeling, en dat dan juist door de teksten die er wel in staan.

In het kortere derde deel, 'De Dode Zeerollen en het Nieuwe Testament', onderzoeken Florentino García Martínez en Martijn Stegen het vroege jodendom als achtergrond van het NT. De slotsom van het boek luidt 'dat het "DNA" van het Tweede Tempeljodendom veel rijker en gevarieerder was dan men soms ge-

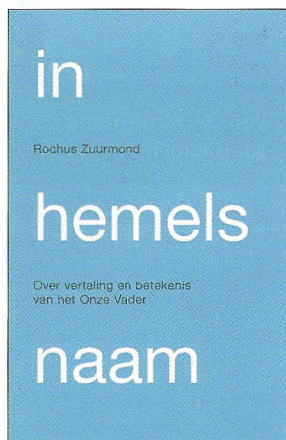
makshalve aanneemt en dat het rabbijnse jodendom en het christendom beide uit deze rijke voedingsbodden ontstaan zijn' (15, 331). Het is jammer voor de rest van de wereld, maar fijn voor ons, dat deze prachtige bundel in het Nederlands verschenen is. Nog fijner zou het geweest zijn, als er geld was geweest voor een paar mooie illustraties.

Arian Verheij

Hans Debel (red.), *De rollen van de Dode Zee*, Leuven: Acco 2011. 336 pag., € 22,50. ISBN 978 90 334 8591 6

In hemelsnaam geen NBV

Net als in Zuurmonds eerdere publicatie over de Apostolische Geloofsbelijdenis (*Niet te geloven*, Vught 2010) zijn ook nu artikelen gebundeld die eerder in *In de Waagschaal* verschenen. Deze keer over het Onze Vader. Het begint met een hoofdstuk over de tekst, waarin de verschillen tussen Matteüs en Lucas worden besproken tezamen met de tekstkritiek, een hoofdstuk over context en een eerste oriëntatie op de vertaling. In de bespreking van de tekst van het gebed zelf wordt helder ingegaan op een aantal exegetische kwesties. Zo is er een mooie uitleg over het verschil in beeld van de hemel: de bijbelse God die komt vanuit de hemel naar de aarde, en

de latere Griekse interpretatie van mensen die vanaf de aarde naar de hemel moeten komen (pag. 58). Ook de bespreking van 'zoals wij vergeven' en 'verzoeking' (of beproeving) zijn de moeite waard. De invloed van de Amsterdamse School is op een prettige

manier merkbaar. De artikelen concentreren zich rond de vraag welke vertaling van het Onze Vader geschikt is om te gebruiken in de liturgie. Zuurmond heeft duidelijke kritiek op Engelse vertalingen, maar het meest nog op de NBV. In het hoofdstuk 'Verantwoording' veegt hij alle kritiek nog eens bij elkaar. Er zit geen enkele verrassing in de argumenten, en evenmin in de toon. Het boekje was sterker geweest wanneer deze polemiek achterwege was gebleven. Het laatste deel van het boek is daarentegen weer verrassend interessant; hier worden helder en toegankelijk verschillende versies (Syrisch, Vulgaat etc.) van het Onze Vader besproken

in aparte hoofdstukjes. Voor de lezer die deze bronnen normaal niet paraat heeft, is dit nuttige achtergrondinformatie. Tezamen met de goede registers maakt dit het boekje compleet.

Marieke den Braber

Rochus Zuurmond, *In hemelsnaam. Over vertaling en betekenis van het Onze Vader*, Vught: Skandalon 2012. 160 pag., € 16,50. ISBN 978 94 9070 840 5